

vají tuším svého sujetu. Oba pojímají kresbu jen jako parergon malby nebo jako její přípravné stadium nebo posléze jako její obměnu a překlad. Avšak kresebné umění může být přímo účelem samo sobě a vyčerpává se svými specifickými záměry. Pak stává se opravdovou kritikou života (jako malba jest její poesii) a souvisí co nejdůvěrněji s ryze lidským charakterem a člověčským jádrem kresliřovým. Tak jest tomu na př. z Němců u Busche a z našich u Zdeňka Kratochvíla, jehož nerad postrádám v souboru reprodukováných autorů. Kratochvílovi jest kresba jako liniový soud a liniové svázání charakterů a dějů lidských i světových cosi samoučelného, v sobě organicky uzavřeného a nalézá své umělecké zdůvodnění v přísné zákonitosti, s jakou vytěžuje zvolenou vymezenou bílou plochu; ji organizuje rytmicky a z ní buduje zákonný tvar místy dosahu až symbolického. Přitom jde linie jeho do hloubky, oře úporně, trhá pleť, pokožku, maso, prodírá a propaluje se ke kosti, jejíž škleb vynáší navrch jakoby kov ze šachty. I theoreticky mohl jistě Kratochvil pověděti o umění mnoho hodného poslechu a pozornosti.

Rada spisovatelů

Proti záhadnému způsobu, jakým „se ustavila“ Rada spisovatelů jako představitelka politické vůle českého spisovatelstva, které podepsalo květnový list k českému poselstvu, ozvaly se v poslední době s různých stran protesty, na něž odpovídá Viktor Dyk v poslední České demokracii. Hájí tento způsob, který se blíží usurpaci, poněvadž jiný nebyl prý možný; není prý tu spolku, i nebyly prý volby „proveditelné“. Při vzniku Rady bylo prý ostatně „účastno tolik z podepsaných, příležitost výtky činiti mělo tolik jiných a nečinilo výtky, že jsme to mohli pokládat za souhlas“. Jsem nucen za svou osobu odmítnouti toto tvrzení p. Dykovo. Ačkoliv byl jsem v Praze v době, kdy vznikla a vtělila se myšlenka Rady patrně na důvěrné schůzi, přece nikdo mne k ní nepozval, a o ustavení se Rady zvěděl jsem jako každý jiný čtenář až z novin v druhé polovině července a brzy potom náhodou od účastníka oné schůze.

Jaroslav Kvapil, který dovedl mne nalézt, když šlo o podpis, neměl dosti kolegiality, aby mne pozval korespondenčním lístkem tam nebo onam, ačkoliv věděl z mé stati „Tvůrce a pospolitost“, že pro věc opravdově pracuji. Bylo by to jen malicherné, kdyby to nebylo typicky české; zdá se, že jsem se nehodil *a priori* do důvěrnické garnitury ne svým politickým, nýbrž literárním přesvědčením. A stejně jako mně dalo se, pokud vím, i jiným, významným literátům; i oni zvěděli o existenci Rady spisovatelé až z novin. Že takové jednání rozladuje a uráží, jest nábíledni. Což nemohlo alespoň *ex post* býti všem literátům, kteří podepsali projev květnový, zoseláno stručně hektografované oznámení, že ti a ti pánové ustavili se v Radu spisovatelskou a že žádají *ex post* o schválení a souhlas? To jest tuším minimum slušnosti a kolegiality, jež má právo žádati každý účastník a spolupodepisatel. Takové oznámení nestálo by než 150 čtvrtek laciného papíru. 150 obálek a tolikéž známek tuším pětihalérových (nebo 150 korespondenčních lístků), suma sumárum asi dvaceti- až třicetikorunového nákladu; a není pochyby, že by každý z účastníků při odpovědi nahradil v poštovské známce náklad, který by na něho byl veden.

Ale soudím, že bylo možno provésti i legálně volby na důvěrné schůzi. Základní zákony státní nejsou přece zrušeny a každý občan má právo svolati *důvěrnou* schůzi, t. j. takovou, jejíž všechny účastníky *zná osobně* (a tato podmínka jest přece mezi literáty splněna). Mohli býti tedy zcela dobře všichni pražští literáti svoláni k důvěrné schůzi, i venkovští měli býti pozváni; po případě mohli býti zastoupeni delegáty. Tam měli býti členové Rady prostě a stručně navrženi a plenum přijalo by je jistě aklamací.

Dnešní protesty a námitky jsou proto tak trapné, že zdají se obracet se vždycky chtěj nechtěj proti určitým konkrétním osobám, kdežto vpravdě protestují proti bezprávné *nerepresentativní* formě, v jaké se Rada ustavila. Kdyby strůjce nebo strůjcové byli jednali mužně a taktně, nemusilo dojíti k těmto rekriminacím, jež plní hořkými rozpaky nejprve ty, kdož jsou k nim nyní osudně nuceni; a akt krásného entusiasmů hromadného, jímž byl manifest květnový, nemusil zvětrati v novinářských kyselostech.

Sociální stránka literatury (2)

Ke článku Dykovo, uveřejněnému nedávno s tímto názvem v České demokracii, a k mým poznámkám s tímž názvem v 33. čísle Kmene připojuje se nyní i Antonín Sova svým feuilletonem v 7. čísle Neodvislosti. Vystupuje zde rozhodně a šťastně pro nutnost sociálních oprav v našem životě národně společenském a konkrétně pro nutnost spravedlivější a snesitelnější úpravy hmotné otázky spisovatelé. Cituji z jeho stati tyto výmluvné odstavce:

„Pan Viktor Dyk ve svém článku posloužil nám výmluvnými doklady. *Otázka vyžaduje za účastenství vážné pracujícího spisovatelstva včasné reformy.* Doklady jeho daly by se doplniti. Byly by to doklady všech našich tvůrčích lidí, kteří se po leta vysilovali prací a hmotným ponižujícím strádáním. A byli by to snad všichni spisovatelé, i odborní. Viktor Dyk dokázal, jak těžko je spisovateli býti spisovatelem, jak těžko psáti básně, povídky, romány a dramata po svém, býti pouze spisovatelem z milosti obvyklých honorářů, jak se určily a dochovaly od let, bez ohledu na znehodnocenou měnu a vyhrocenou drahotu, vzestupně stoupající k víře nepodobným mezím. Nebylo u nás dosud nakladatele, aby současně se svým prospěchem pomýšlel vážněji na zabezpečení spisovatele. Ty dvě snahy se krutě potíraly. Nakladatelé dosud vždy pomáhaly „šťastné“ okolnosti. Jistota, že se spisovatel „uchytil“, přizívoval a ubíjel v kancelářích, v knihovnách, v žurnálech, a že přece dodával v době, o niž okrádal své zotavení, napsaná díla, která mu ovšem platil jako mimořádný, jako z milosti vyměřovaný výdělek. Hledisko takové zevšeobecnilo, tradicemi se přenášelo, jaká ironie. I redaktory jmenování raději spisovatelé jině již zabezpečení, což platí o revuich nepolitických.

Jest na čase, jest si přáti, aby tvůrčí spisovatel byl konečně svobodným spisovatelem, nevázan žádným tiskovým úřadem, který od mládí ku stáří ochromuje jeho tvorbu. Jen tak literatura bude schopna plně se rozvinout a soutěžit s literaturami světovými, vyspělejšími a vytvářet díla psaná nejjhavější krví celé osobnosti, v neustálém proudění svobodného života, v ohnisku společnosti. Kdo nebyl vězněn nějakým úřadkem, komu nebyl ukrádán čas? Poznat spisovatele tvůrčího,

k tomu je třeba taktu, vkusu, znalosti a lásky, rozhodně jiných hledisk, než je laciná libivost díla, tlnoucí k rychlé popularitě, encyklopedistická šíře, ochotnictví ke všemu, upotřebitelné i k nejmizernějším překladům. Poznat spisovatele tvůrčího není rozprodávat po dvacet let jeho knihy s trpnou indolencí a nechutí, ztožnit se s pohodlným vkusem obecnstva a čekat, až se mu podaří sepsati vskutku něco sensačního. Vážít si spisovatele jest rozpoznat a vydat mu dobrou knihu, starat se vybranou a odbornou péčí o její dobrý odbyt, stále se k ní vracet, dělat s ní všecko přípustné a možné, jenom nenechat ji v prachu skladiště ležet jako artikl nevýnosný. Vážít si spisovatele jest také dodržovat přesně počet smluvených exemplářů, tisknout jich vskutku tolik, kolik vyjednáno a zapláceno, svědomí si dělat z každého prodlení, aby rozprodaná dobrá kniha včas otiskla se znovu, nejen je-li stále žádána nedočkavým a tisnicím se ve dveřích procesím, ale je-li autor ze spisovatelů živých a produktivních, bez nichž se písemnictví a kultura dneška neobejde. Tomu většina nakladatelů stěží ještě dnes rozumí. Je jisto, že pro českého spisovatele se nerady odměňují stokoruny, když dílo jeho je možno nahraditi vydáváním překladů všech možných literatur světových, ať dobrých, ať špatných, ať dokonce hnusných, ať dobře, ať bidně přeložených. Takto je možno pohodlněji a nezávazněji těžít tisíce, ba statisíce bez porozumění a zvláštní lásky k literatuře a k jejím tvůrcům. O tom a o jiných příčinách připojil k článku paně Dykovu F. X. Šalda v Kmeni několik vyčerpávajících, kriticky navýsost břitkých vět: kdo všecko spiká se k ubíjení práce spisovatelské a co vše přispívá, že je málo hodnocena, málo prodávána, málo žádána. Není možno s panem W. v nedělní kronice Venkova neposmáti se také krvavou groteskní satirou o blahobytném literátu dneška.

K článku paně Dykovu a glossám paně Šaldovým připojuji svoje řádky, ale již s určitějším přáním. Aby se přikročilo s uspišením k řešení úpravy honorářů, aby delegáli literárních spolků se IV. třídou České akademie, po případě Rada spisovatelů (ale právoplatně dříve spisovatelstvem dodatečně zvolená, a tedy nesporně legitimovaná) vbrzku o tom porokovali a nakladatelům a vydavatelům revui a časopisů svá přání precisovali.“

Sova podává již tedy určitější návrh, činí první krok ke konkrétnímu řešení. Souhlasím s ním úplně. Otázce této nesmí se dáti zdřimnouti. Žádám se Sovou, aby Rada spisovatelů společně se IV. třídou Akademie svolala poradu spisovatelstva, na níž by se přednesl posavadní materiál k této otázce a vypracovaly rychle návrhy opravné; tam by také uvážily se prostředky, které by těmto návrhům daly alespoň mravní závaznost, pokud není možno formulovati je právně a ustaviti je v zákon.

Jakuba Demla Šlápěje

Jakub Deml v Jinošově u Náměstě nad Oslavou na Moravě bude vydávati svůj časopis Šlápěje. První číslo jest již v tisku a vyjde brzy. List Demlův bude vycházeti ve lhůtách volných, ale nejméně čtyřikrát do roka; vyjde častěji, budou-li si toho jeho čtenáři přát, „a to poznám z toho, dají-li mi na to peníze a zavčas“. Od každého čtenáře žádá Deml 20 K ročně, splatných třebas po 5 K. „Věc by se arcif

velmi zjednodušila,“ pokračuje svým božským humorem Deml, „kdyby někdo ve střední Evropě měl k mému peru tolik slušnosti, že by mně dal nebo aspoň za křesťanských podmínek mi půjčil na př. tisíc korun.“ Není pochyby, že by u Demla i suma mnohem větší byla uložena na dobrý úrok a nesla by národně kulturní užitek. Deml jest dnes z těch nemnoha piščíků, kteří mají co říci, a jimž mělo by býti pozorně a uctivě nasloucháno.

Ivo kněz Vojnović-Užicki,

přední moderní dramatický básník hrvatský, dovršil dne 9. října šedesát let svého věku, a řada českých listů přinesla buď interviewy s autorem, léčícím se nyní v Záhřebě v klášteře milosrdných sester z těžké choroby oční, nebo vzpomínky na poslední období jeho života, období světové války, kdy bylo pro něho dobou persekuce bezohledně surové, kdy byl vláčen jako „rukojmí“ po různých místech slovanského Jihu. Význam jeho básnický tvůrčí ustoupil v těchto novinových článkách do pozadí nebo vůbec nebylo si ho náležitě uvědoměno, i připomínáme jej zde českému čtenáři. Autor Dubrovnické trilogie, Matky Jugovičů a Vzkříšení Lazarova jest opravdový posvěcený básník a umělec v plném smyslu slova, mistr uslechtilého zákonného výrazu básnického, žhavého citění národního spojeného s kultem ryziho umění; jeho díla byla by ke cti i literatuře mnohem větší, než je hrvatsko-srbská. I my, kteří jsme kdysi z prvních v Čechách ocenili jeho díla a propagovali jeho pochopení, posíláme přátelský pozdrav básníkovi, který, jak se slibuje, navštíví brzy Prahu. Národní divadlo vypravuje tyto dny znova Vojnovićovu Dubrovnickou trilogii, dílo, kterým zapsal se před lety po prvé do našeho srdce.

Julius Zeyer předvídá světovou válku r. 1899

Poslední číslo Mírového listu otiskuje významný dopis Julia Zeyera z 25. dubna 1899 notáři J. V. Řebíkovi, v němž vyslovuje se básník, dožádaný p. Řebíkem, aby se účastnil pacifické akce, takto o míru a válce:

„Miluji mír a pokoj nade vše, nenávidím válku jako Vy a každý spravedlivý člověk — ale přál bych si válku velkou, která by vyčistila vzduch jako bouřka, rozbila na padrť všechny okovy, zallačila do přirozených mezi národy-hyeny.

To poslední především, neboť pak teprve by bylo možno mysletí na ten kýžený mír — a logika dějin k tomu povede a duch boží v těch dějinách těž.

Duch boží nemůže ovšem chtít válku a krveprolévání, ale lámání pout a vrácení lidské důstojnosti těm, které šlape zpupnost a nenávisť do prachu už po staletí.

O soud boží volám, o spravedlnost volám, volají miliony a hlas ten dojde sluchu božího.“

To je projev veliké síly povahové a hrdosti národní a rázu přímo věštebného a potvrzuje nanovo, že češství Zeyerovo bylo vášnivě statečné a že vzrostlo již tehdy do oblačných orlich výšin, vysoko nad tehdejší přikrčené české vlastenectví, jež ústy Riegrovými chtělo sbíratí drobtý přízně vládní třebas i pod stolem. Cosí jako ohlas bouřného hněvu Mickiewiczova duní z těchto krásných prorockých vět, které se naplňují nyní a naplní bohďá do posledního písmene.